

Enflasyon uzun yıllardır ülkemiz gündeminden düşmeyen başımız belası bir sorun.Son 15-20 yıldır gelmiş geçmiş bütün hükümetler bu soruna çare aradı veya arar göründü.Ama her nedense aranan çare bir türlü bulunamadı.En iddialı istikrar programları bile yaraya çare olamadı.Yara hep kanadı ve bugünlere gelindi.Bu süreçte enflasyon toplumun her kesimi tarafından kabul edildi,kanıksandı.Enflasyon toplum kesimleri tarafından hep beklenir oldu.Kişiler yaptıkları işlemlerde bu gerçeği hep göz önünde tuttu.Bütün bunlara karşın hükümetler soruna geçici bir sorunmuş gibi yaklaştı.

ENFLASYONUN MUHASEBEYE ETKİLERİ

Fiyatlar genel seviyesinin yükselmesi ekonomide gelir dağılımını sabit gelirli aleyhine bozmakta, kaynakların yanlış dağılımına neden olmakta, belirsizlik yaratmakta ve yatırımların yavaşlamasına yol açmaktadır.

Enflasyon işletme düzeyinde aktif yapısının değişmesine,aşırı borçlanmaya,finansman sıkıntısına,maliyet artışlarına,ağır faiz yüküne ve üretim daralmasına neden olmaktadır.

Enflasyonun muhasebeye etkisi ise,mali tablolara etkisi ve işletme sonuçlarına etkisi şeklinde ele alınabilir. Muhasebe, işletme ile ilgili bilgileri üçüncü şahıslara planlama,denetleme ve diğer amaçlar için yeterli,zamanlı,pratik,ekonomik boyutlarda muhasebe temel ilkeleri çerçevesinde verir.

Muhasebenin temel ilkeleri paranın ölçü birimi olma, maliyet,sosyal sorumluluk, kişilik, dönemsellik, tutarlılık, karşılaştırma,tam açıklama, objektiflik, tahakkuk,tutuculuk ilkeleri,enflasyon dönemlerinde bilançoların ve gelir tabloların homojenliğini, gerçekçiliğini,doğruluğunu ve karşılaştırma yapma olanağını ortadan kaldırmaktadır.

Enflasyonda bilançonun aktif ve pasifindeki kalemlerin paranın birbirinden farklı satın alma gücüyle yer alması,kısaca parasal değerlerin (kasa,banka,alacak,borçlar vb) güncel değerlerle , parasal olmayan değerlerin (sabit kıymet, demirbaş vb.)maliyet değerleriyle bulunması bilançonun homojenliğini bozar,parasal kazanç ve parasal kayıpları ortaya çıkarır.Enflasyonda işletme sonuçları ise maliyet kalemleri ve hasılatın farklı para birisiyle anlam bulmasıyla zahiri kârları ortaya çıkarır.Böylece faaliyet sonuçları yanlış bulunur, yanlış kâr dağıtılır,yanlış vergileme olur,yetersiz ücret artışları ve yanlış işletme politikaları (üretim, stok,fiyat,pazarlama)takip edilir.

Halen vergi sistemizde işletmeleri enflasyona karşı kısmen koruyan ve bu etkiyi gösteren mekanizmalar var.Bunlar;

- Yeniden değerlendirme,
- Azalan bakiyeler usulüyle amortisman
- Alacak ve borç senetlerinin reeskontu
- Sabit kıymetler yenilem fonu
- Gayrimenkul ve iştirak satışından doğan kârın sermayeye ilavesi
- Finasman fonu

- Maliyet bedeli artırımı
- Stok değerlemede LIFO yöntemi
- Araştırma ve geliştirme fonu
- Yatırım indiriminde endeksleme
- Gider artış fonu
- İstisna maktu tutarlarının her yıl yeniden değerlendirme kadar artırılması ve vergi tariflerinin yeniden düzenlenmesi

Yukarıda sıralanan yasal önlemlerin kullanımı dışında aşağıdaki önlemlerle enflasyondan muhasebe ve işletme korunmaya çalışılmaktadır.

Enflasyonist ortamda kâr dağıtmamakdikkatli finansman politikası,etkin alacak tahsilatı,borçların konsolidasyonu, teşviklerden yararlanma,halka açılma,finansal tabloların düzeltilmesi,şirket evlilikleri,fason iş yaptıрма,tüketicinin finansmanı, yeni teknolojiler,satışın teşvik edilmesi,mamul çeşitlendirmesi,dış pazar aranması,yatırımları kısa dönemde gerçekleştirme,stok devir hızının artırılıp asgari stokla çalışılması.

ENFLASYONUN BİLANÇOLARA ETKİLERİ:

Bilançonun aktif ve pasif kalemleri içerisinde enflasyonun etkisi ile farklı para değeri ile ifade edilen kalemler vardır.Bunlar parasal ve parasal olmayan kalemler olarak ayrılarak incelenmelidir.

PARASAL KALEMLERE ETKİLERİ:

Para değerindeki değişmeler karşısında nominal değerleri aynı kalan ancak satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kalemlerdir.Özetle fiyatların arttığı bir ortamda satın alma güçleri azalan kalemlerdir.Parasal kalem örnekleri kasa,bankalar,alıcılar,alacak senetleri,satıcılar,borç senetleri, vb.Örneğin; 31.12.00 bilançosundaki 1.000.000.000.-TL alacak vadesinde 01.09.01 tarihinde 1.000.000.000.-TL nominal değeriyle ödenecektir.Parasal kalemlere enflasyonun etkisi sonucu:

Parasal kazanç var ise "Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar"a,

Parasal kayıp var ise "Finansman Giderleri"ne kaydedilerek izlenebilir.

PARASAL OLMAYAN KALEMLERE ETKİLERİ:

Para değerindeki değişmelere paralel olarak nominal değerleri değişen fakat satın alma güçleri aynı kalan kalemlerdir.Bu kalemler fiyat değişiklikleri karşısında satın alma güçlerini kaybetmemektedir.Parasal olmayan kalem örnekleri iştirakler,stoklar,sabit kıymetler,özel maliyet bedelleri vb.Örneğin,31.12.00 tarihinde 100 m. A kumaşı metresi1.000.000.-TL ise,01.09.01 tarihinde A kumaşının metresi 1.500.000.-TL'ye yükselebilir.Enflasyon ortamında parasal varlıkları,parasal olmayan varlıklardan fazla olan işletmeler enflasyondan dolayı satın alma güçlerinde kayba

uğrayıp parasal zarar(satın alma gücü kaybı)ederken,parasal olmayan varlıkları parasal varlıklardan fazla olan işletmeler satın alma güçlerini koruyup parasal kazanç(satın alma gücü kazancı)elde ederler.

Bilançodaki parasal kalemler enflasyondan olumsuz etkilenmekte ve satın alma güçlerinde olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır.Bu kalemlerde ortaya çıkan satın alma gücü kayıplarının dikkate alınarak sonuç hesaplarına aktarılması ve gerçek karın buna göre saptanması gerekmektedir. Dönembaşı ve dönemsonu bilançolarının karşılaştırıl masıyla yapılan analizlerde dönem başı parasal varlıkların dönem sonundaki paranın değerine göre satın alma güçlerinin hesaplanarak karşılaştırılma- sının yapılması gerekir.

Parasal olmayan kalemler ise fiyat hareketleri doğrultusunda değer kazanıp kaybetmektedir.Bu kalemler bilançoda maliyet değerleri ile yer aldıklarından enflasyonda gerçek değerlerinin altında görüldüğünden analiz yapan kesimi yanıltmaktadır.Bu nedenle de bilançoların düzeltilmesi ve parasal olmayan varlıkların gerçek değerleri ile bilançoda gösterilmesi gerekir.

ENFLASYON MUHASEBESİNİN AVANTAJLARI

- Halen uygulanmakta olan 16 ayrı uygulama ortadan kalkacak ve mevzuat sadeleşmiş olacak.
- Anayasanın 73'üncü maddesinde belirtilen vergi matrahının adil ve doğru tespiti için gerekli bir düzenlemedir.Dolayısıyla Anayasanın bu amir hükmüne uyulmuş olacak.
- Mevcut uygulamada borçlu çalışan,özsermaye ile çalışana göre daha avantajlı.Bu yüzden mevcut sistem kendi sermayesi ile çalışanı cezalandırıyor ve vergiyi kazanç vergisi olmaktan çıkarıp servet vergisi haline getiriyor.Borçlu çalışan,faiz giderlerini hem maliyet yazdığı için az vergi ödüyor ve hem de maliyetleri yükseldiği için fiyatını yükselterek enflasyona neden oluyordu.Bu durum düzeltilmiş olacak ve maliyetleri aşağıya çekme şansı olabilecek.
- Yukarıdaki durum ağırlaşan vergiler nedeniyle kayıt dışılığı da teşvik ediyordu.Yeni düzenleme ile belge düzeni de oturabilir.
- Sonuç olarak rantiyeci ile çalışan iş adamını ayırıyor ve rantiyeci lehine sonuçlar doğuruyordu. Yeni durumda reel sektör daha iyi korunmuş olacak.
- Gerçek durumu göstermeyen mali tablolar yüzünden yatırımlar,kredi tahsisleri yanlış yapılıyor ve işletme kâr etmiş gibi görüldüğünden hatalı kararlar alınıyor ve işletme sermayesi kâr olarak dağıtılabiliyordu.Yeni durumda gerçekçi ve kıyaslanabilir mali tablolar olacağı için doğru kararlar verilmesinde etkin olacak ve kâr dağıtımları daha gerçekçi temellere oturacaktır.
- Yasamızdaki değerlendirme hükümleri döviz değerinin korunmasına izin vermediği için,ülkeye gelen yabancı sermaye kazancının bir kısmını döviz kuru yükselmesi nedeniyle kaybediyordu.Enflasyon düzeltilmesi ile bu durum düzelmiş

olacak.Yani yabancı sermayenin döviz kurundaki artış ile enflasyon düzeltilmesi oranının eşit olduğu varsayarsak yabancı sermaye korunmuş olacaktır.Dolayısıyla yabancı sermaye için cazip bir ortam da kendiliğinden oluşmuş olacaktır.

-MUHASEBE STANDARLARI

1-Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi

Tarihsel maliyetlere göre oluşmuş mali tabloları ekonomideki enflasyon oranında yeniden düzeltmeyi amaçlar.

2-İkame Maliyet(Cari Değer)Muhasebesi

İşletmenin elindeki varlıklardaki özel fiyat değişikliklerini mali tablolara yansır.

3-Karma Yöntem

Ülke bazında bir standart sağlanabilmek ve kolay uygulanabilir olması nedeniyle fiyatlar

genel seviyesi muhasebesi tercih edilmektedir.

Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi Uygulaması:

- Başlangıçta devlet(Maliye Bakanlığı-DİE'ye dayanarak) uygulanacak enflasyon endeksini belirler.Aylık ve yıllık olarak.(bu genellikle TEFEDir.Ancak ilgili bakanlık çıkaracağı yasaya bunun belli bir yüde altında veya üstünde belirleme yetkisi alması uygun olur.Bu hem küsurattan kurtulma şansı verir ve hem de işletmelerin yakın gelecekteki enflasyon veya deflasyon durumuna göre finansman esnekliği oluşturulmasına yardım eder.)

- İşletmeler en son mali tablolarını (Bilanço,Gelir Tablosu ve/veya diğer tablolarda) belirlenen bu endekse göre düzeltme katsayıları yardımıyla yeniden düzenler.

- Yeni mali tablolara göre ortaya çıkan kâr (veya zarar) vergilendirmeye esas olur.

Düzeltilme Katsayısı Nasıl hesaplanır?

Dönem Sonu Fiyat Endeksi

Düzeltilme Katsayısı

=

Düzeltilme Yapılan Değerin Satın Alındığı Tarihteki Fiyat Endeksi

Örnek:Haziran 2001 yılı itibariyle yapılan 10 milyarlık giderin 31.12.2001 itibariyle para değeri;

4400

Düzeltilme Katsayısı= $\frac{4400}{4000}$ =1,1

4000

Buna göre Haziran ayında yapılan ve kayıtlara 10 milyar olarak yazılan gider,sene sonundaki düzeltmelerde (10*1,1)=11 milyar olarak düzeltme kayıtlarına geçecektir.

Sonuç olarak işletme bu düzeltme nedeniyle giderlerini(11-10)=1 milyar daha artıracak ve daha az vergi ödemiş ve sermayesini korumuş olacaktır.

Parasal Kalemler;Yukarıda bahsettiğimiz gibi kasa,banka, alacak senetleri,depozitolar,borç senetleri vs.Bunların nominal değerleri değişmez ancak satın alma güçleri değişir.Parasal kalemler zaten bilanço tarihindeki cari parasal birim üzerinden yansıtıldıklarından yeniden düzenlenmezler.Parasal kalemler düzeltilmez.

Parasal olmayan kalemler;Bunların da tam tersine nominal değerleri değişir fakat satın alma güçleri aynı kalır.Parasal olmayanların nominal değerlerinin düzeltilmesi gerekir.

Bu noktada enflasyon muhasebesi;parasal olmayan veya nominal değerleri değişen fakat satın alma gücü aynı kalan kalemlerin raporlama tarihi itibarıyla satın alma gücünün yeniden ifadesi anlamını taşır.

Örnek:7 milyara Mayıs ayında bir demirbaşın Aralık ayındaki değeri;

Mart ayı TEFE Endeksi:4000

Aralık ayı TEFE Endeksi:4800

$$\text{Düzeltilme Katsayısı} = \frac{4800}{4000} = 1,2$$

Buna göre demirbaşın Aralık ayı değeri $7 \times 1,2 = 8,4$ milyar TL'dir. Demirbaşın değeri Mayıs-Aralık döneminde değeri 7 milyardan 8,4 milyara çıkmıştır.Enflasyon muhasebesi ile bu farkın düzeltilmesi gerekir.

Uygulama Politikası Nasıl Olmalıdır:

Bu yöntemin anlaşılması için zamana ihtiyaç vardır.Kolay gibi görünse de bir çok karışık yönü vardır.Sonuçlar her zaman işletme lehine olmayabilir.

Hazırlanacak endeks konusunda Devlet İstatistik Enstitüsünün konu hakkında bilgilendirilmesi gerekir.Özellikle işletmelerin halen elinde bulunan sabit kıymetler için geçmiş dönemler için aylık endeks belirlemesine ihtiyaç vardır.Konuyu bilgili bir uzman ekibin kolaylaştırıcı bir bakış açısıyla hazırlaması ve mükellefleri sıkıntıya sokmaması uygun olur.

Konunun karışık olması nedeniyle sadeleştirme yapılarak orta büyüklükteki işletmelere basit bir yöntem geliştirebilir.İşletme hesabı uygulayan işletmelere ise çok daha basit bir tek katsayı uygulaması yapılması uygun olur.

Yararlanılan Kaynaklar:

- Maliye ve Sigorta Yorumları
- Finansal Forum
- Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları

Filiz BAHÇECİ
SMMM

DOST
ECZA DEPOSU SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

**İTHAL
ve
ONKOLOJİK
İLAÇLAR**

**İhtiyaç anında
bir telefon kadar yakınız**

**(0.322)359 07 06
359 07 40**

Abidinpaşa Cad. Kayalıbağ Mah. 28 Sk. No:3 Seyhan/ADANA

Medya Ajansı 0.322 363 26 67